

Дудченко В.Ю.
*кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
м. Суми, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ

Трансформаційні перетворення в Республіці Болгарія почалися в умовах реформованості зовнішніх та внутрішніх економічних структур, неефективності та несформованості інституту власності, значної перерозподільної ролі державного бюджету низької ефективності та продуктивності праці, значної зовнішньої та внутрішньої державної заборгованості.

Процес постсоціалістичного реформування Республіки Болгарія передбачав зміну функцій основних суб'єктів економічної системи, розвиток ринкових механізмів і перетворення відносин власності за рахунок впровадження повномасштабних економічних реформ за наступними етапами:

1- проведення макроекономічної стабілізації, що передбачала призупинення спаду виробництва, вирішення проблеми внутрішнього та зовнішнього державного боргу за рахунок введення в дію стабілізаційних програм які були направлені на боротьбу з інфляцією, збільшення доходів державного бюджету, врегулювання зовнішніх розрахунків, реструктуризацію та часткове списання зовнішнього боргу;

2- проведення реформи цін і лібералізації торгівлі, що проявилось у введенні конвертованості національної валюти, приведенні цін у відповідність до витрат виробництва і рівня світових цін, реформуванні фінансів;

3- проведення податкової реформи та реформи соціальної системи. Що передбачало здійснення структурної перебудови економіки, впровадження виробничої та галузевої реформи, зміну відносин власності, ліквідацію

монополій, стимулювання підприємницької діяльності, захист населення від загрози безробіття.

На початковому етапі свого впровадження зазначені реформи загострили проблему незбалансованості державних фінансів, призвели до стану хронічної дефіцитності державного бюджету. Постсоціалістичне реформування бюджетної системи Республіки Болгарії здійснювалося за логічною схемою, що включала етапи формування єдиної бюджетної системи держави; виділення з державного бюджету місцевих бюджетів з наданням їм автономного характеру та визначення дотації як зв'язуючої ланки між елементами бюджетної системи; віднесення дохідних джерел і витрат до компетенції кожної ланки бюджетної системи; закріплення дотаційного характеру місцевих бюджетів; формування механізму виділення субвенцій з державного бюджету для збалансування доходів та витрат місцевих бюджетів; відособлення фондів; формування механізму визначення цільових і спеціальних дотацій для фінансування конкретних цілей і завдань місцевих бюджетів; утворення самостійного позабюджетного пенсійного фонду; розширення гласності процедури розробки, обговорення, прийняття і публікації бюджетів; встановлення чітких законодавчих меж у порядку покриття бюджетного дефіциту; розмежування компетенції та відповідальності між ланками бюджетної системи.

Головним недоліком еволюційного розвитку фінансово-економічної системи країни стало формування державної заборгованості на тлі зазначених трансформаційних перетворень під впливом несприятливої економічної кон'юнктури: спаду виробництва, девальвації національної валюти. Стрімке накопичення державного боргу відбувалося за короткий проміжок часу і призвело до зростання витрат бюджету на його обслуговування, що перетворилися в основну статтю витрат державного бюджету, набагато перевищуючи асигнування на освіту, медицину й інші сфери економічного і духовного життя.

До основних характерних рис, що відображають особливості формування та структуризації державного боргу Республіки Болгарія відносяться:

переважання виплат по внутрішньому державному боргу; швидке зростання внутрішнього державного боргу за рахунок кількарізного переоформлення в державний борг заборгованості державних господарських організацій перед банками; використання приватизаційних програм в процесі обслуговування державного боргу з метою врегулювання зовнішньої заборгованості за рахунок використання схеми „Брейді”, що передбачала продаж державної власності закордонним інвесторам, проведення екологічних заходів міжнародного характеру в рахунок погашення зовнішнього державного боргу; погіршення ситуації на ринку зовнішньої заборгованості, стрімке зростання платежів за зовнішнім державним боргом у 2003-2005 рр.; використання методу сек’юритизації зовнішнього боргу, з метою зменшення величини заборгованості та покращення її структури за рахунок збільшення частки довгострокових позик; тенденція до зростання платежів сектору державного управління та суттєвого зменшення платежів основної суми та відсотків банківського сектору у 2010-2012 рр.; переважаюча тенденція до збільшення частки євро у валютній структурі державних запозичень за період 2010-2014 рр.; незначне зростання боргів сектору державного управління, що характеризує активну позицію уряду на ринку державних облігацій; збільшення частки МВФ, США та зменшення частки найбільш розвинених країн ЄС (Франції, Великобританії) за період 2012-2014 рр. у географічній структурі державного боргу, що показує орієнтацію боргової політики Болгарії на диверсифікацію запозичень, гнучкість програми позик у відповідь на посилення нестабільності боргової ситуації на ринку Європи.

На сьогодні державні фінанси Республіки Болгарія діють під впливом консервативної фінансової політики, що направлена на забезпечення фінансово-економічної стабільності Європейського Союзу, збереження низьких ставок прямих податків, стимулювання іноземних інвестицій. Сучасна бюджетна політика країни формується з урахуванням наступних основних напрямів: збереження макроекономічної та фінансової стабільності (забезпечення низького рівня дефіцитності), стимулювання розвитку реальних

секторів економіки (збільшення видатків на освіту, розвиток інфраструктури), боротьба з безробіттям та забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення (збільшення мінімального розміру заробітної плати, пенсій).

Таким чином, слабкою ланкою державних фінансів Республіки Болгарія є державний кредит, що характеризується загостренням проблем на борговому ринку, ускладнюється негативним станом місцевих бюджетів, зростанням дефіциту державного бюджету, що потребує впровадження заходів бюджетної економії, застосування інструментів податкової політики для підвищення дохідної частини місцевих бюджетів.

Дудченко В. Ю. Особливості реформування та сучасні проблеми функціонування державних фінансів Республіки Болгарія // Актуальні питання економічних наук : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (16-17 травня 2014 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 4-х частинах. - Донецьк : ГО «СІЕУ», 2014. – Ч. 2. – С.103-105.